

'חברותא' – בית מדרש לתלמידי האוניברסיטה העברית

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

פרק השוכר את הפועלים – דף מספר 4

בס"ד, ט"ז באייר תשס"א.

"ואלו אוכלין מן התורה" – הפרשה, הפרשנות והמשנה

א. כי תבוא בכרם רעך

1. עיינו בדברים כ"ג, כה-כו.
2. מהו, לדעתכם, הפשט של פרשיות אלו? מהם השיקולים הפרשניים שהנחו אתכם?
3. פרשנות חז"ל:
 - ספרי דברים פסקא רסו-רסז.
 - בבלי ב"מ פז: "כדתניא כי תבא... הכתוב מדבר".
 - בבלי ב"מ צב. "דאמר רב מצאתי... ואכלו ליה".
 - ירושלמי מעשרות פ"ב ה"ו, נ' ע"א, "כתיב כי תבוא... הנפת מגל"; שם ה"ז, "כתיב כי תבוא... בתאנים".
 - תרגום אונקלוס לדברים כ"ג, כה-כו.
4. עיינו בפרשני המקרא – רש"י וראב"ע.
5. רמב"ם הלכות שכירות פ"ב ה"א.
6. ר' דודי גושן ליקט צילומים מפרשני מקרא ימי ביניים וחדשים. החומר המלוקט הוא בקלסרים בבית המדרש שקית מס' 28. בשקית מס' 29 יש צילום של פרשנותו של פרופ' א' רופא, מספרו מבוא לספר דברים.
7. לכל הנ"ל:
 - מהם השיקולים הפרשניים המנחים את הפרשנים השונים?
 - לחלק מהפרשנים יש דיאלוג עם פרשנים אחרים. עם מי? כיצד מעצב הדיאלוג את הפירושים?
 - סכמו את דעתכם: מהו פשט הפרשה? האם פרשנות חז"ל קולעת לפשט? במידה ולא – מדוע סטו חז"ל מהפשט ודרשו את המקרא?
8. סיכום לכל הנ"ל בתוספת מקורות נוספים – מאמרו של מ' איילי המצוי בקלסרים בשקית מס' 26.

ב. המשנה

1. ב"מ פז. המשנה.
2. שימו לב לפרשנות הביטוי "גמר מלאכה" המופיע פעמים במשנה. עיינו היטב ברש"י ובתד"ה במחובר בשעת גמר מלאכה.
3. עיינו ברמב"ם הלכות שכירות פ"ב ה"א. שימו לב לניסוח החדש של ההלכה ע"י הרמב"ם.
4. עיינו בדף הטיוטה של הלכה זו בכתב ידו של הרמב"ם שנמצאה בגניזה (הדפים יצולמו ויעמדו לרשותכם). נסו לשחזר את השלבים השונים של ניסוח הלכה זו בידי הרמב"ם.
5. עיינו בסוגייה הראשונה.
 - מהו הדילמה עמה מתמודדת הסוגייה?
 - מהו הדרך בה היא מתמודדת עמו? האם יש מקבילה תנאית לדרשות אלו?

'חברותא' – בית מדרש לתלמידי האוניברסיטה העברית

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

פרק השוכר את הפועלים – דף מספר 4

בס"ד, ט"ז באייר תשס"א.

ספרי דברים פסקא רסו

(כה) כי תבא בכרם רעך, יכול לעולם תלמוד לומר ואל כליך לא תתן, בשעה שאתה נותן לתוך כליו של בעל הבית. רעך, פרט לאחרים. רעך, פרט לגבוה. ואכלת, ולא ממצץ. ענבים, ולא תאנים מיכן אתה אומר היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים בענבים לא יאכל בתאנים אבל מונע את עצמו עד שמגיע למקום היפות ואוכל. רבי אלעזר חסמה אומר מנין שלא יאכל פועל יותר על שכרו תלמוד לומר כנפשך וחכמים אומרים שבעך מלמד שאוכל פועל יותר על שכרו. ואל כליך לא תתן בשעה שאתה נותן לתוך כליו של בעל הבית סליק פסקא

ספרי דברים פסקא רסז

(כו) כי תבא בקמת רעך, יכול לעולם תלמוד לומר וחרמש לא תניף, בשעה שאתה מניף חרמש על קמת בעל הבית. רעך, פרט לאחרים. רעך, פרט לגבוה. וקטפת מלילות בידך, שלא תהא קוצר במגל. וחרמש לא תניף, בשעה שאתה מניף חרמש על קמת בעל הבית סליק פסקא

תלמוד ירושלמי מסכת מעשרות פרק ב דף נ עמוד א

כתיב כי תבוא בקמת רעך יכול בשאר כל אדם הכתוב מדבר תלמוד לומר וחרמש לא תניף על קמת רעך את שיש לו רשות להניף ואי זה זה הפועל איסי בן עקביה אומר בשאר כל אדם הכתוב מדבר מה תלמוד לומר וחרמש לא תניף מיכן שאין לו רשות לאכול אלא בשעת הנפת מגל הלכה ז'

תמן תנינן היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים' בענבים לא יאכל בתאנים ותני עלה היה עושה בייחור זה לא יאכל בייחור אחר ותנינן היה עושה בבלוסין לא יאכל בבנות שבע בבנות שבע לא יאכל בבלוסין לא כן צריכה אפילו שתיהן בייחור אחד

כתיב כי תבא בכרם רעך יכול בשאר כל האדם הכתוב מדבר תלמוד לומר ואל כליך לא תתן אבל נותן את לכליו של חברך ואי זה זה הפועל ואל כליך לא תתן אבל נותן את לכליו של חברך ואי זה זה הפועל ואכלת ענבים וכי אין אנו יודעין שאין בכרם לוכל אלא ענבים מה תלמוד לומר ואכלת ענבים אלא מיכן שאם היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים בענבים לא יאכל בתאנים

אונקלוס דברים פרק כג

(כה) ארי תתגר בכרמא דחברך ותיכול ענבין כנפשך שבעך ולמנך לא תתין: (כו) ארי תתגר בקמתא דחברך ותקטוף דמלין בידך ומגלא לא תרים על קמתא דחברך:

רש"י דברים פרק כג

(כה) כי תבא בכרם רעך - בפועל הכתוב מדבר: כנפשך - כמה שתראה: שבעך - ולא אכילה גסה:

ואל כליך לא תתן - מכאן שלא דברה תורה אלא בשעת הבציר, בזמן שאתה נותן לכליו של בעל הבית, אבל אם שכרו לעדור ולקשקש, אינו אוכל: (כו) כי תבא בקמת רעך - אף זו בפועל הכתוב מדבר:

אבן עזרא דברים פרק כג

(כה) כי תבא בכרם רעך - לבצור, מותר שתאכל. ונסמכה זאת הפרשה, כי משלך אתה חייב לתן בנדר, ושל אחרים לא תקח לך. כליך - כמו עדיך (שמות לג, ה): (כו) בקמת רעך - לקצור. וקטפת - כמו הקוטפים מלוח (איוב ל, ד). מלילות - ידועות מהמקום. חרמש - מלה מרובעת. ובעבור תניף אמרו המכחישים, כי כן לעוברי דרכים: